

panelið

Í dag:

Andakt ella fótatraðk?

»Nu flyer jeg til din nåde og giver mig i din hånd, du må vel over mig råde alt både til land og vand, den tid jeg er i live, jeg trøster mig ved din pagt, hos dit ord vil jeg blive, til dig stander al min agt.«

Hetta orðindið úr megnarsálmunum Jeg vil mig Herren love hjá Kingo vóru feroyingar serliga góðir við, og tað var eitt av teim orðindum, sum teir sungu, tá ið teir fóru til útróðrar, í grind ella aðra vandaferð á sjónum. Ti hjá tí gamla feroyinginum vóru allar langferðir á sjónum eisini vandaferðir, og tí ráddi tað um at hava Gud við í ferðini, skuldi tú koma heilir heim, og tað ráddi ikki minni um at hava hann við, um tað hendi, at tú ikki bart boð í bý.

Vit eiga eina frálika tyding, sum J. Dahl hevur gjørt av hesum sálma-versinum hjá Kingo, men tá ið eg her havi valt at taka tað fram á donskum, so er tað tí, at tá ið feroyingar heilt upp til mínar dagar skuldu taka til hittinorð, so vóru hesi tíðum tikin úr bibliuni, onkrum sálmaorðum av Kingo ella Petter Dass ella øðrum sálmaskaldi, ella tey vóru tikin úr kvæðum ella kempuvísnum, og teir kendu tað ikki sum fremmant, at hesi tiltøkini vóru á donskum, tí at so merkiligt tað ljóðar, so eiga vit ein rófstan mentarar, sum er ein týðandi partur av gomlu feroysku mentanini, men sum kortini er orðaður á donskum. Hetta eru sálmaðyrgripirnir hjá Kingo og Petter Dass, bæði orð

og lög, og tað er tað sama eisini við donsku kempuvísnum, orðum og lögum. Hetta er nakað, sum vit hava varðveitt sum okkara. Tað er vorðin ein fastur lutur í okkara mentan, og hetta kenst sum eka feroyskt, tó at tað av uppruna er fremmant.

»Religiön er opium fyri fólkíð,« sigst, at Lenin skal hava sagt, og seinni er hetta tikið upp aftur ferð eftir ferð av eftirsnakkarum hansara. Lenin hevur rætt í tí, at líka sum opiumsroykjarin gloymir allar verðsins trupulleikar, meðan hann liggur í opiumsrúsinum, soleiðis hevur religiönin mangan hjálpt menniskj-um at bera teir trupulleikar, sum teim hevur verið fyri av ymsum slag eisini av ávum eftirhopp-ara hansara.

Men annars vil eg heldur líkna religiönina við eina brynju enn við opi-umrúsin, tí tað er ikki ov nógv sagt, at gamli feroyingurin kendi seg væl brynjuklæddan, tá ið hann hevði lagt sínar sakir í Guds hond, og tá fór hann óræddur allar ferðir, sjálvt ringastu vandaferðir.

Kirkjan og kristni-trúgvin merkti livið hjá feroyinginum bæði á landi og sjógv, og mamman potaði kristnimentanina niður í barnið, longu meðan tað lá í vøgguni, og tí helt hon fram við alla tíðina, meðan tað var undir hennara veingjum. Hon lærði tað at biðja faðirvár og at signa seg morgun og kveld, hon lærði tað at biðja Jesus styðja seg,

hvønn morgun, tað steig fram um gátt at fara út til spæl ella arbeiði, hon lærði tað at biðja Jesus vera við sær, hvørja ferð tað læt seg í nýtt plagg ella setti seg til borðs at fáa sær, og hon lærði tað at takka fyri matin, tá ið liðugt var at eta.

Men allar hesar bønirnar vóru sagdar innan-tanna, tí tey gomlu vóru blógvi í teirra gudstrúgv og gudsdyrkan og smæddust fyri at rópa slikt upp í háa.

Tá ið so tann ungi var vaksin og fór millum manna, hevði hann hesa gudstrúna, sum var potað niður í hann í barnaárunum, við sær í øllum ferðum. Fóru teir til útróðrar ella í grindadráp, so sungu teir bæði á útferðini og á heimferðini, og fóru teir til bjarga, so høvdu teir bøn, áðrenn teir fóru út av eggini, men so stigu teir eisini treystliga til, tí teir vistu, at teir vóru í hansara varðveitslu, sum teir høvdu vent sær til í bønini.

Kirkja var minni enn so í øllum bygdunum, og prestarnir vóru fáir, men har, sum kirkja var, varð eisini kirkjugangur hvønn heiligdag, tí kom ikki prestur, so var tað deknurin, sum stóð fyri gudstænastuni og las lestur, og tey, sum av eini ella aðrari orsök, ikki sluppu í kirkju, løsu lestur heima, og um kirkjutíðina sást tú hvorki børn ella vaksinganga húsanna millum, tí ta lötuna skuldi vera friður.

Prestur kom bert seks ferðir í umreisni um árið, og tá var altargangur,

men vanliga fóru fólk bara aðru hvørja ferð til altars, tað var ikki vert at gera altargangin heldur enn allan hin partin av gudsdyrkanini til fótatraðk.

Tey ansaðu væl eftir ikki at skvaldra við Guds orði og høvdu tað tí ikki á munni uttan tá ið tað var fyrri neyðini, tí tað heilaga má ikki gerast til gerandissskvaldur. Teir fóru ikki sitta kristniliv uttan á skraðuni, tí fyrri teimum var hetta so dýrabært, at tey aftraðu seg við at hava tað til sjóndar ella at hava tað á munni fyrri øðrum. Men av livi teirra, sum teir livdu tað í bøn og haga, í björgum og á sjóferðum, heiligdag og gerandis, sást tú, at tað lá sum ein undirstreymur í sinninum, og hetta var tað, sum tey bygdu sitt liv og sína mentan á.

Tá ið ljóðar kanska merkiligt, men eg fari at vága mær at siga, at tá, meðan feroyingar høvdu ikki annað enn danskar sálmar at syngja, danskar prædikubøkur at lesa lestur úr um sunnudagarnar og danskar prestar at lurta eftir tær fáu ferðir, prestur kom til umreisni, hvíldi gudsdyrkanin á foyyskari grundarlag, enn hon hvílir á nú á døgum. Hetta gav seg eisini til kennar í teirra livshátt og verimáta, tí rætt er tað, at teir stigu varliga, tá ið teir søktu björgini, og teir nýttu vit og skil, tá ið teir røktu sjógvin og fóru vandaferðir, men samstundis kendu teir seg í Guds hond, og teir fóru tryggir sína leið og litu á at vera í hansara hondum, sum øllum ræður.

Soleiðis, sum eg her havi sagt í stuttum frá, var lagið at kalla upp til seinna veraldarbardaga, men so kom eisini stór broyting í. Tað er ilt at siga, og tað gerst ikki í eini slikari blaðgrein, hvussu og hví henda broytingin kom í, men helst man tað vera tann mikla ávirkanin, sum hevur verið okkum fyri uttanifrá, sum er ein av orsökunum. Tað góða ferðasambandið og tann stóri ferðingargugurin, sum kom á fólk aftan á bardagan, munnu hava gjørt sitt til, at rørsur av ymsum slag eru fluttar landanna millum, so at tað, sum ungdomurin í Amerika gjordi sær dælt burturúr og gjordi sær sum livsstil, gjordist brátt eisini livsstilurin hjá ungdominum í Europa, og tað vardi heldur ikki so leingi, til okkara ungdomur eisini fór at taka eftir.

Vit søgdu, at tey gomlu ansaðu væl eftir, at gudstrúgv teirra gjordist ikki fótatraðk, og fótatraðk var onki væl dæmt fyrbrigdi í mentanini hjá teim gomlu í nakran máta. Í dansinum ansaðu teir eftir, at kvæðini og tær gomlu donsku kempuvísurnar gjordust ikki fótatraðk, og tí skuldi sama kvæði ella sama kempuvísa helst ikki kvøðast meir enn eina ferð sama vetur, og í hvussu er mátti tað ikki henda seg, at hon varð kvøðin meir enn eina ferð sama kvøldið. Tá gjordi tað minni við teim donsku ella norsku skillingvisunum, tær dugdu til so lítið annað enn ítriv aftur imóti kvæðunum og kempuvísunum, men kund kortini duga, tá ið dansurin hevði ikki tað hátíðarliga yvirbráð, sum hann hevði, tá ið hann var bestur, men tá ið hann heldur var bara leikur og spæl og gjordist tað, sum vit nú á døgum kalla poppkendur.

Poppur og fótatraðk hava nakað sama týðning bæði, og sum vit komu upp til okkara dagar, kom eisini nakað poppkent yvir gudsdyrkanina, eisini her hjá okkum. Higar komu rørsur uttanifrá, sum ongar røtur høvdu í foyyskari mentan, og sum onki vistu um tað gamla blúgvni, sum var yvir gudsdyrkanini hjá teim gomlu, og hesar útlendsku rørsurnar fóru út á geilhornini við kristniðanini og gjordu hana til fótatraðk.

Marius Johannesen

Munurin er ógvuliga stórir millum gudsdyrkanina hjá teim gomlu og okkara. Teir vistu bara um Brochmann við sínum longu og álvarsomu lestrum, og teir kendu Móses og Jesus, sum báðir hvør á sínum fjalli søgdu, at tú mást ikki hava aðrar gudar at tilbiðja og dyrka, og teir vistu um Jóannes Doyparan, sum úti í oyðumørkini livdi av gras-hoppum og villum hungangi, og sum í gamla kamelullarfrakka sínum prædikaði um øksina, sum longu lá við rótina av trænum, og at hvørt træ, sum ikki bar góðan ávøkst, skuldi høgast um og tveitast í eldin.

Og teir kendu ikki til annan sálmasong enn Davids sálmar og sálmarnar hjá Petter Dass og Thomas Kingo, men teir sungu teir eisini av fullum huga við teim lögum, sum høvdu lagað seg á fólksins varrum mann undan mánni. Legði tú oyrað at og lurtaði, so hoyrdu tú áralagið, aldusóðið og streymrákið í sálmasonginum, tí sálmar og lög vóru eitt við fólkíð og tess strev á landi og sjógv.

Nú er lagið eitt heilt annað. Nú kanst tú fara niðan í ítróttarhøllina í Havn, sum er stúvað av fólki, helst ungum, og lurta eftir, meðan Pat Boone við mjúkari rodd smýgur sær inn í hjørtuni við sínum poppsálum og sangum — ella Samuelson! Teir standa ikki sum gamli Doyparin í gomlum kamelullarfrakka og rópa sína kristniðan við harðari rodd, tí at teirra kristniðan er smikurst og poppkend, teir eru »sjarmerandi« og duga at hugtaka ungdomin, og helst er teirra máti at dyrka Gud uppá komin fyrri at vera, meðan gamla kristniðargvin og tann mentan, sum hon var knýtt at, man vera horvin med alla og kemur ongan-tíð aftur.

Marius Johannesen

Chile í útleigd

Í morgin, 11. september eru liðin 4 ár síðan hermannakvættið var fram í Chile. Tað var Pinochet, generalur, væl hjálptur av CIA, sum við einum statskvætti fingi kollrent Unad Popular stjórna og myrt Allende forseta.

Seinastu árin h va flóttafólk úr Chile veri í Føroyum; men hvussu er støðan viðvíkjandi flóttafólki úr Chile yvirhøvd? Tað skal her vera sagt eitt sindur um. Beinavegin, sum kvættið var fram, fór juntastýrið

undir at jagstra fólk, fyrst og fremst leiðarar hjá Unad Popular flokkunum, men eisini fakfelvgisleiðarar, studentaleiðarar list-fólk og onnur, sum vóru hildin at vera vinstrahæll. Harðskapurin var øgilgur, fleiri túsund vóru myrd alment, líkini sløddust um gøtur og í áum, alt fyrri at ræða fólk og koma eina og hvørja mótstöðu.

Túsundtals fólk leitaðu undir hesum umstøðum inn á útlendsku sendistovurnar fyri at fáa politiskt friðskjól. Sendistovurnar

bæði Suðuramerikanskar og Europeiskar, vóru í meira enn eitt ár stúgvandi fullar av flóttafólki. Nógvir trupulleikar stóðust av hesum. Tað vóru bæði børn og vaksin, ógvuliga trongligt, einki veruligt songarpláss og lítið til matna. Hartil stóðu stór alvápnar Juntaherlið hótandi á varðhaldi uttanum sendistovurnar.

Tá nakrir mánaðir vóru frálíndir, fingi hesi fólk endiliga høvi at fara av landinum. Juntastýrið

upplýsir sjálvt, at meira enn 9000 fingi einvegis pass fyrstu 6 mánaðirnar. Síðan er hesin flóttafólka-streymur hildin fram, hóast hann er linkaður nakað.

Útlendingar

Í Allende-tíðini vóru nógvir útlendingar komnir til Chile sum flóttafólk. Eisini hesi vóru jagstrað og fastsett av juntastýrinum. ST og aðrir stovnar lögdu hart trýst á nýggju

Framhald á síðu 9